

tium, crura œdematosa, arthritis, quæ & rubefacientia & vesicantia excludit. Minus etiam profunt, ubi copia vel influentis humoris maior est, vel extrahendi eiusdem improporcionata, cuius exemplum præbet hydrops. Non educunt quidem parum vesicantia respectu ipsius partis & ichoris, sensim & sensim exudando, parum tamen est illud respectu molis totius hydropicæ aquæ, quæ ad plures mensuras extenditur, & in cavitæte abdominis hæret, quorsum vis extrahens seu liquans minus penetrare potest.

Ab adhibitis attrahentibus demulcentia poros proficiunt. Exemplo sit paralytis & gibbus. In paralytico adolescente post balneum formicarum sedulo repetitum cataplasma ex radice symphyti recentis faciebat officium.

LIBRI I. SECT. II. CAPUT VII.

De Cathæreticis, causticis & corrosivis.

PLura etiam quoad hæc occurrunt nomina, quando v. g. dicuntur generaliter 1. Cathæretica, exedentia, corrodentia. 2. ἐγκαυστικά, seu escharam & crusticam inducentia. 3. καυστικά seu πυροτικά. 4. σπαστικά, putrefacientia, quæ gradibus totidem inter se differunt, ad exprimendos velut gradus ignis potentialis, siquidem cauterii potentialis famam tuentur.

Possunt ergo generali & vniuersali quasi nomine καυστικά, vel absumentium quoque comprehendi omnia, quia magis & minus non variant speciem speciatim; vero ad duplicem pelis statum referri, quatenus vel sanæ & integræ cuti, vel diuise applicantur.

Hæc pro speciali magis vsu cuiuscunque partis adhibentur, illa pro communi magis. Et quidem quæ nudata per vlcera & diuisa, vel alias male habente cute, crispata in verru-

cas & alias excreſcentias præternaturales, abſumendi fine adhibentur, magis audiunt CATHARTICA. Et poſſunt hæc duplicis generis ſtatui i. improprie dicta, mundantia, *extergentia* mitiora, & primi gradus, quæ reſpiciunt magis excreſcentias vitioſas in fieri, vel lenius deſiccando, vel morſicando & a putrilagine præſeruando, iterum manſionibus ſuis diſtincta. Faciunt enim id terrea & alcalina, ſal obtuſum habentia, vel cum alia adhuc qualitate ſigillata, inprimis ſalina, ſalium enim eſt exedere & corrodere, vt amaricantia &c. vel ſpirituoſa, vt *Vi. acidula* aliaque.

Conueniunt hæc vlceribus ſimplicibus magis, laxioribus tamen, humidioribus & ſordidioribus putridis, imo quibusvis quaſi cicatricem reuuentibus, ob affluxum maiorem & partis tonum ablatum.

2. *Exedentia*, quæ detergendo abſumunt, virtute potiſſimum ſalina magis explicata conſpicua, vel ſibi relicta, vel aliis particulis immerſa, quo & ſulphurea quædam, oleum caryophyllorum, euphorbium, ſpectant. Hæc in fiſtuſoſis vlceribus & excreſcentiis variis, hyperſarcoſi, ſeu carne luxuriante, quam citra partium ſanarum corruptelam tabefaciunt, fungis, verrucis, polypo, carunculis penis, clauis, profunt. Sic huc pertinet puluis foliorum aristoſochiæ longa, vulneribus & vlceribus ſanandis apuſſimus; ſic heliotropium pro expertiſſimo polypi experimento commendat *Potcrius in Obſeru.* Sic in clauis pedum cera viridis emolliendi & exedendi virtute commoda eſt. Sic *vitriolo albo* ſoluto vlcera etiam venerea commode eluuntur & ſanantur. *Meminimus* vlcera incurabilia fere circa genu ſolo cinere tabaci prius hauſti ſanata.

Affinia ſunt, quoad priorem inprimis gradum, hæc ipſa epuloticis, ea tamen differentia, quod epulotica medeantur ſiccando magis, ſine doloris ſenſu, *naſoſtina* vero reſpectiue non ſine acrimonia & ſenſu doloris exedant; hinc factum eſt, vt quidam, teſte *Galeno* ipſo, per errorem medicamentum carnem minuens & pro detergente & pro epulotico acceperint. In illis eminet terrea ſiccans vis, *ἀπὸ*, in hiſce ſalina, diſcrimen ſæpe

96 LIB. I. SECT. II. CAP. VII.
sæpe lotionē concedente. Sic æs vsum sibi relictum exedens
est; lotum vero magis epuloticum.

Inter hæc sulphurea calidiora & terrea partium frigidarum
tono magis propria, v. g. (1.) neruorum, vnde in puncturis
neruorum vtilia. Puncturæ scilicet neruorum, partium frigi-
diorum, desiderant calida & sicca, tonum partis conseruantia,
fluxum prohibentia. Imo in genere calidiora, vt oleum cere-
binthinæ, Vi, & similia archeum roborantia. Laborabat qui-
dam sutor pollicis tumore & dolore insigni, ob puncturam cum
framea factam, vulnerato neruo; præter alia puluis laudatus
faciebat abunde officium. Virgo puncta in volam, circa basin
medii digiti, ab oleo terebinthinæ inuncto leuamen sentiebat.
Vid. *Ioh. a Meckren. obseru. chirurg. c. 62. p. 430.*

(2.) Ossium quoque ipsorum, quæ cariei sunt aptissima
specifica, quo nomine duo memorantur remedia.

Salina vero ulcerum deterfua & defensua, siue mundificanda
sint a putrilagine, & sorditie, siue promouenda hoc ipso consoli-
datio, vt alumen vsum, vitriolum album, &c.

Alteram classem quod concernit, ESCHAROTICA, seu exulce-
rantia, caustica & septica, quantum quidem pro reliquis in praxi
sunt frequentata, vsum habent excellentissimum triplicem:

1. *Corrosiua fonticulis excitandis inseruiunt;* siquidem igne hoc
potentiali eosdem excitare lubido sit, vt sane id vstitutissimum
& optimum omnium est, definito scilicet loco applicata, vt vlcus
excitetur, absumpta particula partis, cui adhibentur, apertum
hinc seruandum.

2. *Corrosiua absumunt & separant;* absumunt tubercula, ver-
rucas, clauos, callos, & partes alias inutiles, quas extirpare ra-
dicitus volumus. Exemplo sint natiuæ materni protuberantes
& incrementum capiendo deformitatem adferentes; Hi sane
nec lenioribus sæpe cedunt, sanguini menstruo, (ob vim nitro-
sam,) lacti esulæ illito, nec variolarum accedentium exulcera-
tioni coniunctæ, quin seminatalem quasi radicem exerant deuo
subinde. Huic vero extirpandæ & mortificandæ faciunt corro-
siua, characterem omnem abolentia pristinum, quod in praxi
non

non vna vice exercuimus. Separant & auferunt partes putridas, seu sphacelo correptas & *νεκρωσιον* passas, vti butyrum antimoni in separandis partibus sphacelatis & carbunculis celebratur; seu desuetudine naturæ alia in vlceratis etiam partibus fungosis & cancriosis extirpanda se offerant, vt de pilis non dicamus, de quibus seorsim sub pilothris dicemus, quandoquidem ad frugem alias reduci nequeant.

3. *Corrosiua rumpunt abscessus*, vbi ferrum timet æger, vel alia subest ratio, quare hoc *ῥυτισικῶν* vti velimus. Fœmia laborans tumore mammarum, subtus latitante pure, cum ferrum renueret, corrosiuo apposito, licet non tam cito, satis tamen tuto sentiebat ab apertione levamen. Tumorem testis patiens vir ad suppurationem perductum, cum lancetta aperiri dubitaret, eundem, corrosiuo apposito curabatur.

Tacemus vsus secundarios pro sistendis hæmorrhagiis, in quibus caute agendum est. Licet enim ob coniunctas partes austeras adstrictorias *crispent vasâ*; facile tamen ob coniunctas particulas acres salinas irritant eadem, & hinc tantum, imo plus nocent, quantum profunt; nisi nempe partes terreæ mitiores præpolleant, salinæ vero sint obtusæ, & caute iis vtamur vt

☉ Ὀλ

Cum ergo quoad agendi modum in hisce omnibus salina spicula, seu acida, seu alcalia magis acuta sint & cuspidata, hinc non tam superficiem lambunt & in cuticula auferenda subsistunt, vt vesicatoria & leuiora alia; sed deuorant quæsi, liquant, solvuntque & destruunt ipsam pellem, & si illuc pertingant subiectas quoque carnes, vnde ipsa fatiscit, tenerascit, rumpitur; humores vero domestici nutritibiles & vitales vehiculum ipsis præbentes genium suum perdunt, vnde *νεκρωσις* quædam inducitur parti, & eius signum eschæra, sulphure vitali & mixti destructo.

Actuationem hanc calor ipse iuuat, quatenus rarioribus poris se insinuat vis salina promptius, & mobiles humores sic magis affluunt. Exemplum huius rei mechanicum videmus, si coriis affundatur aliquid de aqua forti, vel spiritu acido alio fortiori; tunc enim serius ocyus, multo magis vero charta friabilis

N

bilis

bilis redditur, menstruo huic obsecundat, & finditur in plures partes. Adeoque in inanima quoque corpora activam vim exerunt, quod de vesicatoriis non æque valet.

Tanta nempe est hæc vis, vt etiam citra dolorem agant, licet non æque citra aliqualem sensum, nunquam enim vidimus conqueri ægros de parili, tantum abest de maiori dolore, quam vel a vesicatoriis experiri datur, vnde hoc sensu cauterium potentiale indolens dari medicis in confesso est. Valet id de lapide corrosiuo, de butyro antimonii & aliis.

Exempla si spectemus, diximus vel alcalia esse, vel acida; inter alcalia principem locum tenet lapis hinc corrosiuus dictus, quod nempe pro corrosiuo frequentissime & cum successu vsurpetur. Sin quærat, quid sit lapis corrosiuus, quoad materiale crassius, seu magis obuium, nil aliud est, quam sal ex lixiuio saponariorum in sartagine euaporato concretum, seu conflatum, vis vnita enim fortior est dispersa, vnde lixiuium illud acre quidem est & sulphri antimoniato extrahendo par, non tamen tam corrosiuum; quoad ingredientia vero specialia, nil aliud est, quam sal alcali commune ex cineribus lignorum, quercus, fagi, fraxini, betulæ confectum, & calcis viuæ accessione acuatum, quæ roborat & acuminat spicula magis.

Referrî huc etiam, vel potius inter septica, possunt ∞ & ∞ , sibi tamen relicta non in vsûm vocanda ob deleteriam vim, mitigata vero & correcta locum habent, tum in psilothris, tum etiam, maiori fixitate inducta, in cancris. Sic mitissimus respectiue est magnes arsenicalis, quo tum refracto vtimur in emplastris magneticis dictis, tutissime cum aliis mixto, tum per se quoque in carbunculis pestilentialibus, quo de vid. *Angel. Sala. Barbeito. Dimerbr.* & alii.

Acida sunt vel liquida, vel concreta; liquida sunt ∇ tis, O tus O , O li, O li, O li, O li & butyrum antimonii, neque enim tam butyri forma, quam liquoris, in quem facile resoluitur, adhibetur. Concretum est O tus, quippe qui nihil aliud est, quam aqua fortis sicca, & crystalli lunæ.

Egent vero cautione corrosiua, ne summa sua activitate lædant

lædant vel totum corpus, ratione dolorum, febrium, conuulsio-
num, vel partem ipsam, ac vicinas circumstantes.

Hinc 1. *ubicunque minor est morbus, maiori remedio non opus est.*

Exemplo sint verrucæ, quas qui vel imposito putaminis nucis
excavata dorso, & super exceptam verrucam accenso sulphure
absumere velit, vel ☞ extirpare, finem quidem consequitur, sed
partim dolor, partim deformitas subsequens maiora videntur
ipso priori morbo.

2. *In quibus vel corporibus, vel atatibus & partibus noxa inferri
facilior potest, corrosiva minus conveniunt.* Non in obesis, quod
pinguia in putrilaginem solvere non æque conducatur, & facile,
inde gangræna oboriri potest. Non in macrioribus, quibus ad-
dere potius, quam absumere par est humores vitales serofos. Si
tamen ob salinum characterem maciem & phthisin minuetur,
ferum corruptum & nutritioni minus aptum, etiam cum suc-
cessu in non adeo emaciatis suafimus fonticuli gestationem.
Non tenellis æque, nisi quid vrgeat, puerulis; non partibus te-
nellis, unde maius periculum timendum, læsio facillima, adhibi-
ta tamen & in his differentia,

3. *Corrosiva non nisi definito termino & limitata freno applican-
da; ne pars sincera trahatur & noxam sentiat, seu in absumen-
do, seu in exulcerando.*

4. *Corrosiva conveniunt magis morbis, qui moram patiuntur,
tum absolute, non tam in febribus v.g. fonticuli profunt, quam
morbis serofæ colluviæ debitis aliis; tum respectivæ, ut in
carbunculis, siquidem eius sint naturæ, ut excidere & separari
possint.*

5. *Ubicunque non tam extirpare possunt radicem peregrinam
corrosiva, quam augere, absint.* Exemplo sint fungi, cancriformes
inprimis & grandiores; ubi quo magis erodas, eo magis
læseris; imo hinc acrimonia domestica magis propagatur,
ut ex minori in amplius spatium diffundatur, concentra-
ndo potius malo. Facit huc delicata & humida partis natura
sepe. v.g. in vitii intestini recti. Unde & Poterius loco citato
frustranea & noxia corrosiva in polypo proclamat, quod nisi
cautis-

cautissime procedas, omnino verum est. Imo liceat & hic asserere, sæpe medicamentum minus mitiusque esse efficacius *ἰσχυρότερον*. Præstant sæpe extergentia solum, præ corrosiuis, vti sæpe etiam lac esulæ in verrucis, (partibus mollioribus non callosis,) quam ∇ . Inprimis id etiam de cancro valet exulcerato, vbi sedatiua saturantia præstant corrosiuis.

Rationem quaeritis respondendum est, id fieri partim intuitu humorum, seu partium contentarum, partim partium continentium, glandulosarum cumprimis. De humoribus certum est, illos in cancro esse accusandos serosos, acri, corrosiuo, caustico caractere iamdum imbutos, vnde feruore & acrimonia sua exundant magis, vlceratione & hiatu facta, porta quippe data maiori. Iam, vi legum methodi medendi, contraria contrariis (acria, corrosiua, saturantibus, edulcantibus) curanda, tale vero additum tali reddit illud magis tale, vnde mirum non est, accessione corrosiuorum cancrum exasperari magis, humoresque ferocire. Partes vero ipsæ teneræ & delicatæ sunt, fontes seu diuerticula lymphæ, (nascitur enim cancer locis fere solum & vnice glandosioribus, labiis, mammis,) inde destruuntur magis, quo facta itus & reditus interturbatur, fitq; collectio & putrilago maior. Vt taceam ardorem inde enatum, ab applicatione arsenicalium non correctorum & domitorum, communcari cum toto corpore, & anxietates aliaque mala plura vbertim citare.

Quin & id obseratum est a nobis, domito licet apparenter hoc pacto cancro, partibus vi corrosiuorum destructis, & fontibus lymphæ velut exsiccatis, malum tamen non æque cessasse, cuius rei singulare dabimus exemplum. Fœmina hic loci non ignobilis, acu olim improvide in mamam dextram puncta aliquot annis duritiem sentit ibidem, donec ætate magis inclinante in cancrum erumperet, concurrentibus, vt fit, empiricorum & chirurgorum erroribus. Inde vero licet mamma absumta esset penitus, & sternum complanatum ea parte videretur, rubore relicto & ichorescentia; inde tamen intumescere cœpit totum superius clima eiusdem lateris, collum tumore affectum totum versus eandem partem reclinabat caput; caput ipsum totum
nodo-

nodosum videbatur, dorsum item a nucha, toto dextro illo confinio, infinitas glandulas tactui offerebat, velut totidem colliculos. Inprimis vero brachium & manus tota dextra mirum quantum in tumorem elata videbatur, ad eundem penitus modum, ac *Hildanus* depingit tumefactos digitos cum brachio, *Cent. 4. observ. 69. p. 341* Ipseque oculus dexter a palpebris itidem summe intumefactis tegebatur; punctione vel sacificatione facta, nil nisi lymphæ stillabat, donec miseram vitam, quam aliquot mensibus ita traxerat, mors expetita exueret.

Ex qua historia pathologia quoque canceri obiter quasi, eximie tamen, enitescit, vnaque roborantur dogmata hodie recepta: (1.) infinitas dari glandulas subcutaneas; (2.) dextra dextris consentire magis; (3.) lympham esse humorem vniuersalem, non minus ac sanguis, vasaque hinc vniuersalia quoque esse lymphatica. (4.) Cancrum vero in vndis microcosmi & glandulis consequenter stagnare & residere. Simile exemplum in femina alia nobili contigit, nostra memoria, vbi tamen ob vires senio fractas mitiora paulo deprehensa sunt dicta.

6. Nisi scaturiginem abstuleris, etiam topicis corrosiuis non eque tolluntur effecta morbifica, quod itidem exemplo canceri & aliorum patet.

Conclusimus hæc mentione SEPTICORVM, ea scilicet non differre ab hisce, quorum tamen quædam ab autoribus allata in vsu practico non sunt recepta, vt eruca pini.

Imo & PSILOTHRA eadem sunt, cum glabram hinc & velut callosam relinquunt partem, de quibus tamen seorsim caput constituimus, non tam ratione materiæ, quæ eadem est, quam vsus.

Quoad materiæ, vnicum sufficit vnguentum de calce viua, vel simplex, mixtis calce viua & aurigpigmento, beneficio olei cuiuspiam, vel lixiuii; vel compositum, quale est *Mysichti s. 35. pag. 493*. Sunt enim reliqua saltem accessoria secundaria, A citrinum, O , rad. irid. Florentin.

Vsus generalis est cosmeticus, seu voluptuarius quod de

Turcarum rufinate valet; vel neceffarius, fi naui in morem alicubi fuccrefcant magis pili.

Vt vero contraria contrariorum funt remedia, ita & ducimur exasperantium corroforum occasione ad LÆVIGANTIA. Lævigans, leniens alias & applanans, *λεεινω* Græcis dicitur, quod asperas & fumma facie inæquales partes æquabiliter implet, ac planas lævesque reddit.

Vfum nempe habent eximium, cum partes præternaturaliter exasperatas lenire & æquabiles reddere placet, v.g. linguam & labia in *fiffuris*, vt expeditius illa loquatur & deglutiat; oculum, vt promptius faciliusque moueatur; asperam arteriam, in raucedine, vt leniorem iucundioemque vocem edat; cutim in foueis variolarum; intestina in dyfenteria erofa, & aliis mille cafibus, vbi superficies complananda eft.

Conueniunt igitur maxime cum lubricantibus, vnde & funt, qui eadem confundant. Vtraque quidem funt humida & glutinofa, adeoque *επιόσι* & virtute non differunt; variant tamen ratione obiecti, puatenus lævigantia superficiem æquabilem reddunt, lubricantia vero vna materiam educendam refpiciunt, vnde in induratis fecibus locum præcipue habent.

Vt vero falia exasperant omnia, ita lævigant. (1.) proprie loquendo, iuxta Galenum lib. de arte medicinali cap. 95. humida & glutinofa, non tamen mordacia vna. Humida, quidem quia emendare asperitatem a ficcitate excitatam debent; glutinofum vero, vt diutius adhæreat, partemque impleat, læviget, æquabilem reddat, non mordax tamen, quoniam hoc eliquat & abfumit humores, ac proinde exficcat, partesque exasperat. Verbo, lævigant gummosa, oleofa temperata, dulcia, vt oleum amygdalorum dulcium, iufcula auenacea, in febribus laudatiffima pro faucium angiportu lævigando, & in dyfenteria; mucilagines feminis pſyllii, cydoniorum, *althææ*, alica hordeacea. Succus glycyrrhizæ, tragacantha, gummi arabicum, & pectoralia temperata alia, quæ parietes pororum & glandularum complanant. Sic ad variolarum foueas in vfu eft quibusdam faciem brodio carnis vitulinæ fouere & mulcere, quod, quando perfecte maturuere, locum habet.

Sunt

Sunt tamen & læuigantia (2.) improprie paulo dicta, vt salina ipsa & leniter mordacia huc faciunt, quatenus pituitam, viscidam detergunt, v. g. in raucedine laudatus est sirupus de erysimo Lobelii, quatenus obfidens asperam arteriam mucilago pituitosa hoc modo aufertur.

Spectant huc itidem (3.) exiccantia, sicubi humiditas, vel ichor superfluus excedens inæqualitatem pariat; cuius rei exemplum præbent non tantum vlcera alia, verum etiam variolarum ipsarum, quem in finem instar omnium esse potest puluis probatus *Mynsichi* ad exiccandum, consolidandum & sanandum variolas. Respiciunt hæc saltim causam antecedentem inæqualitatis, qua ablata illa præcauetur.

LIBRI I. SECTIO II. CAPVT IIX.

De

Traumaticis.

Late patens & vsu commendata est materia traumaticorum. Dicimus TRAUMATICA in genere, vt latitudinem illam exprimamus & complectamur omnia sub hoc genere militantia, sumendo vocem τραυματ. & latius vt *ματ' εφοχνη* quidem vulnus, adæquate tamen omne vnitate soluta vitium sub se contineat. Idque & necessarium & conuenientius esse patet, quod traumatica merito non ad sola externa sint restringenda, verum & ad interna, quod hoc pacto omnia illa dicamus, quæ affectis hoc modo partibus debentur, quo sensu initio huius capituli de traumaticis generalibus, internis & externis agitur, sine, & sequentibus de specialibus, externis putatum solum.

Vt itaque vulnerariorum generale nomen & vsus est, ita locum habent, vbicunque integritas partium, in vnitate quocunque modo solutarum, restituenda est; siue vulnera inflictacasi & punctim interna & externa, in primis grauiora, curanda obueniant; siue contusa partes liuorem, inflammationem, gangranam minitentur, siue vlcera occurrant varii generis, simplicia,